

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Сёлешиуню темасы – социал болушлукьну къошакъ мадарлары

Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Кокков** КъМР-ни урунуу эм социал къоруулау министри **Асанланы Алим** бла видеотубешиу бардырганды. Республиканы оноучусу аны КъМР-де коронавирус жайылган болумлада ишлери бол-

тёлеу. Заявленияны КъМР-де Пенсия фондха берирге тийишлиди неда, къырал жумушла тапдыргъан регион порталны хайырланып, электрон халда жарашдыргъа;

-3 жылдан 16 жыллары толгъан сабийлеге бир жолгъа төленген

лап эсепге тюшерча 21487 заявление берилгенди. Бюгюнлюкде эсепге алынган ишсизлени саны 22 мингден асламды. Алты ай заман ёлчемге алагъа 1500 сомдан 12130 сомгъа дери пособия тохташдырылады, ишсиз къалган кюнлерине, алгъыннгы ишчи жерлеринде къаллай бир урунганларына эм ахыр ишлеген жерлеринде орталыкъ айлыкъгъа кёре. 2020 жылны 1 мартындан акъылбалыкъ жыл саннга жетмеген сабийлиери болуп ишлеринден кетерилгенлеге ишсизлик ючюн төлеулерине 2020 жылны апрель-июнунда 18 жыллары толмагъан хар сабий ючюн 3000 минг сом къошулады.

Андан сора да, башха-башха сыйтаула бла 1500 сом ёлчемли эм аз федерал төлеу бюрулгъан ишсизлеге КъМР-ни Башчысыны оноуу бла коронавирус бла байламлы 2020 жылны май-июнь айларына регион бюджетден 5 минг сом къошакъ ахча берилдикди. Бюгюнлюкде республиканы 13 мингден артыкъ инсаны ол төлеулени алгъандыла.

Ишсизлеге дагъыда бирси болушлукъ амалла да сакъландыла. Ёксюз сабийлеге, 23 жыл саннга дери эсепде тургъан ишсизлеге КъМР-де орталыкъ айлыкъны ёлчеми чакълы бир пособие 6 айны төленип турлукъду, арда - алгъын белгиленген эм аз ёлчемде. Пенсиягъа чыгаргъа деп тургъанлагъа ишсизлик ючюн төлеулени заман болжалы 12 айды. Сабий тууса, ишмеген ата-анагъа бир жолгъа 18 минг сом бериледи.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.**

магъанлагъа эм къолайсызлагъа, сабийли юйорлеге социал болушлукъ амалланы юсюнден докладдына тынгылагъанды.

Ведомствону таматасы сабийлери болгъан юйорлеге социал болушлукъну быллай къошакъ амаллары тапдыргъанларын айтханды:

- фаридалары юйорде хар инсаннга жашау этерге жетген ахчаны ёлчеминден озмагъан къауумланы 3 жылдан 7 жылгъа дери сабийлерине жашау этерге жетген ахчаны (КъМР-де ол 6853,5 сомду) 50 процентин ай сайын төлерге. Төлеуле 2020 жылны 1 январьдан кезиуге берилдикди. Къырал эм муниципал жумушла тапдыргъан бирлешген къырал порталда электрон заявленияны алыу башланганды;

- 3 жылларына дери сабийлеге 2020 жылны апрель-июнь айларында ай сайын 5 000 сом

10 минг сом. Заявленияны КъМР-де Пенсия фондха неда къырал жумушла тапдыргъан портал бла электрон халда берирге боллукъду.

Андан сора да, сабийлеге, сакът сабийлеге алгъадан белгиленген ай сайын эм бир жолгъа берилген федерал эм регион пособиаланы бла төлеулени, жашау журтха, коммунал жумушлагъа берилген субсидияланы заман болжаллары 2020 жылны 1 октябрине дери созуладыла. Ишлери болмагъан, неда ишлерин 2020 жылны 1 мартындан сора тас этгенле, «Россейде иш» порталда энчи кабинетде регистрацияны ётоп неда Къырал эм муниципал жумушла тапдыргъан биржиген порталда электрон заявление берип, Иш бла жалчытуу арада эсепге тюшерге боллукъдула.

Иш бла жалчытуу службагъа 2020 жылны 1 мартындан баш-

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Добровольчество (волонтёрлукъ) соруула жаны бла советни къауумун къабыл кёроуню юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Добровольчество (волонтёрлукъ) соруула жаны бла советни кёргюзюлген къауумун къабыл кёроуню

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Добровольчество

(волонтёрлукъ) соруула жаны бла советни юсюнден» 2018 жылда 2 октябрде чыгарылган 145-УГ номерли Указыны 2-чи пунктуно ючюнчю абзацын кючюн тас этгенге санаргъа.

3. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2020 жылда 27 майда, №58-УГ

Советге кирген адамланы тизмеси 2-чи бетде басмаланады.

Буйрукъ

Республикалы экономикагъа – федерал субсидияла

Россей Федерацияны Правительствосу регионлагъа билекликге деп 100 миллиард сом белгенди. РФ-ни Правительствосуну Председатели **М.В. Мишустин** тийишли буйрукъгъа къол салганды. Субсидияла жасакъ эм налог болмагъан хайырлары 2020 жылда 1 майгъа алгъыннгы эки жылда белгиленген фаридаларындан аз болган республикалы бюджетлени компенсацияларына деп жиберилдикди.

Документге тийишлиликде Къабарты-Малкъаргъа 180

миллион сомдан артыгъыракъ белюнгенди. КъМР-ге дотацияны ёлчеми республикалы бюджетни эм биринчи изленген къоранчлары эсге алынып белгиленгенди.

Федерал болушлукъ коронавирус пандемияны кезиюнде шенджю экономика болумланы бир ызда тутуугъа себеплик этерикди.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.**

Парламент

Былтыргъы бюджетни ахчасы къалай къоратылгъанды

КъМР-ни Парламентини кезиулю пленар жыйылыуу коронавирус ауруугъа къажу мадарла сакъланып бардырылганды. Аны бла байламлы журналистле кенгеше тюзюлей эфирде къарагъандыла.

Депутатла ол кюн республикалы бюджетте тюзетиуле кийиргенди, баш финанс документ былтыр къалай толтурулгъанын тинтгенди, профессионал ише налогну кийиргенди эмда башха законланы проектлерин сюзюп, къабыл кёргенди. Жыйылыуну спикер **Татьяна Егорова** бардыргъанды.

Биринчиден, экономика соруулагъа къаралганды. Финанс министрени къуллугъун толтурган **Елена Лисун** 2020 жылда эмда 2021-2022 план кезиуде

бюджетни 5-чи эм 12-чи статьяларына тюзетиуле бла шагъырей этенди. Аны айтханына кёре, ала коронавирус аурууну профилатикасы, ол экономикагъа, социал жашауугъа салган заранны кетериу, КъМР-де экономиканы белюмлерин къытыкъдан сакълау эм айнытуу жумушлагъа ахча болжалдан кеч къалмай

белюнюр мурат бла жарашдырылгандыла.

Бу ишлеге ахча бюджетни ичине жангъдан юлешинип белюнюрюкю. Алай бла уа баш финанс документни къоранчларында, фаридаларында тюрленюле боллукъ туюндюле.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Жазылыу – 2020

Мындан ары да – «Заман» бла бирге!

Багъалы окъуучуларыбыз!

«Заман» газетге 2020 жылны экинчи жарымына жазылыу андан ары бардырылады.

Аллыбыздагъы кезиуде да сиз ана тилибизде чыкъгъан газетни алырсыз, окъурсуз, ол хар биригизни эсли кенгешчигиз, огъурлу сёз нёгеригиз болуп туруп деп ышанабыз.

Жазылыуну алты айгъа багъасы – 684 сом 48 капек.

Бизни индексбиз – П5893

ОПЕРАТИВ ШТАБ

«Вирусну онглар ючюн жамауатны саулай тинтирге, тестле бардырырга тийишлиди»

Тюненени экинчи жарымында белгили этилген тарихлеге кёре, республикада коронавирүс жукъганланы саны 2673-ге жетгенди. Бир күннге саусузлагъа 81 адам кышулганды. Бусагъатда вирусдан 983 инсан сау болгъандыла. 29 май бир күннге сау болгъанланы санына кёре эм бийикге тарихлени кёржюзгенин айтырчады - 159 адам. Медицина болушлукъ 1674 саусузга бериледи. Жарсыугъа, аурууну кыйынылгын кётюралмай, 16 адам ауушханды. Ол санда тюнене Чегем эм Прохладна районладан 71-жыллык эр киши бла тишириву.

Вирусха къажуа оператив штабдан белгили этгенлерича, республикада 41,2 мингден аслам тест бардырылганды. Ауругъанла бла тюбешип, инфекция жукъганына ишекли 2001 адам юйлеринде туруп, медицина тинтиледен ётедиле, ол санда РФ-ни Саулуукъ сакълау министрствосуну буйругъана тийишликке алагъа компьютер томография бардырылады.

Госпитальда 766 адам турады, ол санда реанимация бёлюмде 48 инсан, аладан 29-су ИВЛ-аппаратлагъа кышулгандыла. 562 саусузга, аладан 67-си сабийледиле, болушлукъ амбулатория халда бериледи. Коронавирүснү шартлары болмай аурууну 346 адам кётюреди, аладан 247-си акъылбалыкъ болмагъанладыла.

Эпидемия башлангандан бери биринчи кере болуп Россейде бир күннге бу аурудан ауушханланы саны эки жүзден атлагъанды - 232. Россейде COVID битеу регионлада да барды, ол бюгюнлюкде 387 минг адамга жукъганды. Тюненеден бюгюннге ауругъанлагъа 8572 адам кышулганды. Вирусдан 159,2 минг инсан сау болганды.

Джонс Хопкинс атлы университет белгили этген тарихлеге кёре уа, битеу дуняда бу ауруу 5,8 миллион адамга жукъганды, аладан 360,3 мингден аслам ауушхандыла. Алгынча, хал Американы Бирлешген Штатларында кыйынды - анда ауругъанланы саны 1,7 миллиондан атлагъанды. Вирус жукъганланы саны Бразилияда уллулай кылады - 438,2 минг, бу кырал экинчи жердеди. Россей ючюнчю болганды.

Адилмлене оюмларына кёре, вирус жукъганланы жартысында аурууну шартлары

билинмей кылады. Аны юсюнден Москваны кырал университети Медицина илму-билим беруу арасыны башчысы РАН-ны академиги **Армаис Камалов** айтханды. Ол белгили этгенича, адамны санлары аурууну терк окуна хорлай эсе да, иммунитетге кыйналдыргъа тюшеди.

Къырада коронавирүснү багыууну жангы мадарлары кийриледиле. Болсада, алим акъыл этгенича, аны хорлар ючюн халкыны саулау тинтирге, тестле бардырырга керекди. Ол а аурууну шартлары билинмей кётюргенлени ачыкъларга, жугъарга къорккуу уллу болгъан къауумланы сакъларга онг берликди.

Адамны иммунитетге кючлю эсе, COVID-19 жукъса, аны санлары вирусну ангылап, андан кеси къорууланып башлайды. Алай бла бу адамлада аурууну шартлары жокъдула - ол жётел этмейди, температурасы кётюрюлмейди, солугъанда кыйналмайды.

Вирус жукъганын а асламында компьютер томография тинтиле бардырылганды ачыкъландыла. Ауруу билинмей эсе да, адамны ёпкелери «мутуз миялагъа» ушайды. Ма ол а бютунда къорккуулуду. Ёпке бузулса, адамга солугъан кыйын болады. Аланы бакъгъандан сора кёп заманы реабилитация этерге тюшерикди, дейди алим.

- Аны ючюн, Юг Кореяда, хакъны саулай тинтирге, тестле бардырырга тийишлиди. Алай бла вирус жукъганланы, аны шартлары билинмей ауругъанланы, инфекцияга иммунитетлери болгъанланы ачыкъларга къолдан келликди, - дегенди **Армаис Камалов**.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Эл мюлк

Ийнеклени сютлююклері сезерча ёсгенди

Республикада аш-азыкъ, сют жарашдырыуу предпрятяла быйыл биринчи тёрт айны ичинде 6,5 миллиард сом багъасына продукция чыгаргандыла эмда ишле тындыргъандыла. Озгъан жылны бу кезиуу бла тенгледиргенде, ёсюм кёп къалмай онсегиз процентге жетгенди, деп билдиргендиле Шимал-Кавказстатдан.

Предпрятяла бу тёрт айда сют башдан 39,5 минг тонна чыгаргандыла. Кефирден, къаймакъдан, йогуртладан а - 9,2 минг тонна. Ол а былтырны тийишли кёрюмдюзюнден 5,2 процентге асламды. Сютно юсюнден айтханда, мюлкдеде жети мингден артыкъ тонна саугъандыла.

Тахта кёгетлени жыйыу кыстауду

Къабарты-Малкъарда тахта кёгетлени теплицалада ёсдюрюу бла кёпле кюрешедиле. Шёндю алада иш къазауатды: тирлик жыйыу кыстау барады. Республиканы Эл мюлк министрствосундан билдиргенлерине кёре, бу кюнлеге тийишли мюлкдеде тахта кёгетледен 8,7 минг тонна жыйгандыла. Ол а план бла белгиленгенни 80 процентин тутады. Тирлики асламысы - 7,7 минг тонна - бадыражанладыла, кыалганы уа - нашала.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
2020 жылда 27 майда чыгарылгъан
58-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлгенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Добровольчество (волонтёрлукъ) соруула жаны бла советни КЪАУУМУ

Хубиев М.Б. - Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоуну Председателини орунбасары (Советни председатели)

Езаов А.К. - Къабарты-Малкъар Республиканы жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлү ишлери жаны бла министрини къуллугъун толтургъан (Советни председателини орунбасары)

Алексейчик Т.И. - «Къабарты-Малкъар Республиканы волонтёрлукъну (добровольчество) айнытыу ресурс арасы» коммерциялы болмагъан автоном организацияны таматасы (ыразылыгына кёре)

Асанланы А.О. - Къабарты-Малкъар Республиканы урууну эм социал къоруулау министри

Ахохов Т.Б. - Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны таматасы (ыразылыгына кёре)

Бербеков А.Х. - Къабарты-Малкъар Республиканы къурулуш эм жашау журт-коммунал мюлкюню министри

Геккиланы С.З. - «Х.М. Бербеков атлы Къабарты-Малкъар кырал университет» бийик билим берген федерал кырал бюджет билим берген учрежденияны юйретуу иш эм социал вопросла жаны бла проректору (ыразылыгына кёре)

Полюйяны М.Х. - «Къутхарычуланы Россей союзу» Битеуроссей жамауат организацияны Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню таматасы (ыразылыгына кёре)

Гуппойяны Т.Б. - Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны граждан обществону институтларын эм жер-жерли самоуправление органа бла байламлыкъланы айнытыу комиссиясыны председатели (ыразылыгына кёре)

Емузова Н.Г. - Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Билим беруу, илму эм жаш тёлүню ишлери жаны бла комитетини председатели (ыразылыгына кёре)

Жанимова С.Р. - Къабарты-Малкъар Республиканы Жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлүню ишлери жаны бла министрствосуну «Кёп функциялы жаш тёлү ара» кырал бюджет учреждениясыны директору

Калибатов Р.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы саулуукъ сакълау министри

Каскулова А.Ф. - «Къабарты-Малкъар Республиканы тиширивуларыны союзу» регион жамауат организацияны председатели (ыразылыгына кёре)

Керевфов Р.Х. - Къабарты-Малкъар Республиканы Ич ишле министрствосунда полицияны жамауат низамны сакълау жаны бла начальнигини орунбасары (ыразылыгына кёре)

Кумахов М.Л. - Къабарты-Малкъар Республиканы маданият министрини къуллугъун толтургъан

Кумыкова К.З. - «Хорламны волонтёрлары» Битеуроссей жамауат кымылдаууну Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню координатору (ыразылыгына кёре)

Курашинов А.В. - Къабарты-Малкъар Республиканы граждан обществону институтлары бла байламлыкъла къурау эмда миллетлени ишлери жаны бла министрини къуллугъун толтургъан

Кущова З.А. - «Волонтёрла-медикле» Битеуроссей жамауат кымылдаууну Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню координатору (ыразылыгына кёре)

Мокъаланы А.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлүню ишлери жаны бла министрини орунбасары (Советни секретары)

Мокъаланы Т.В. - Къабарты-Малкъарда «Созидание» граждан обществону айныууна себеплик этген жамауат организацияны президенти (ыразылыгына кёре)

Надежин М.В. - Россей Федерацияны Граждан оборона, кыйын болумла эм табийгъат кыйынлыкъланы кетериу жаны бла министрствосуну Къабарты-Малкъар Республикада Баш управлениясыны таматасы (ыразылыгына кёре)

Рахайланы Б.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы экономика айнытыу министри

Сижаев А.С. - Къабарты-Малкъар Республикада «Къатындагына болуш» волонтёрланы республикалы сабий-жаш тёлү жамауат организацияны председатели (ыразылыгына кёре)

Тобейяны А.И. - Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны кенгешчиси

Хасанов И.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы спорт министрини къуллугъун толтургъан

Шауаланы И.П. - Къабарты-Малкъар Республиканы табийгъат байлыкъла эм экология министри

Шауаланы М.О. - «Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институту» бийик билим берген федерал кырал бюджет билим берген учрежденияны культуурология кафедрасыны таматасы (ыразылыгына кёре)

Шахмурзов М.М. - «В.М. Коков атлы Къабарты-Малкъар кырал аграр университет» бийик билим берген федерал кырал бюджет билим берген учрежденияны ректоратында кенгешчиси (ыразылыгына кёре).

Былырзгы бюджетни ахчасы кылай кыратылганды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Бзы бла былтырны баш финан документ кылай толтурулганына кыралганды. Елена Лисун 2019 жылда бюджет политика налог законлагы кийрилген тюзетиуени эсе алып, КМР-ни социал-экономика айнууну жалчытыр мурат бла кыралганын билдиргенди.

Республиканы Правительствово бюджетни налог эм андан тышында фидаларын кыбайты, дотацияны азайтыу жаны бла мадарла толтурурга энчи магана бергенди. Бу жумушла 2018-2020 жылда КМР-ни финансларын игилендируу жаны бла программаны чеклеринде бардырылгандыла, - дегенди докладчы.

лю-тюрюлю пособияла, дарманла бла жалчытыу, коммунал жумушла ючюн төлеуле эм башчала) 23,8 миллиард сом болгандыла, ол а бюджетни 70, 4 проценти тенглиди. Ол санда айлыккыга 5,6 миллиард, тюрюлю-тюрюлю төлеулеге 4 миллиард кыратылганды. «Социал болушлуккыну 83 тюрюлю берилгенди. Битеу да бирге 220 минг адамга себеплик этилгенди. Ол санда сабийлери болган 75 минг юйюрге», - дегенди Елена Лисун.

Дарманланы сатып алыууга 602 миллион, коммунал жумушла ючюн төлеулеге 425 миллион берилгенди. Бу кезиуде кырал борчну процентлери 149,3 миллион сом бөлүнгенди. 2018 жыл бла тенгештиргенде, бу кыранчла 172 миллион сомга (53

Алай бла бюджетни кыранчларын бла фидаларын бирге келишидириу ишни хайырындан кырал борчну 2,3 миллиард сомга азайтырга кыралгандыла. Уруну законлагы эм кырал гарантияла тийишлиликке айлык, социал төлеуле болжалдан кеч кыалмай төленгенди, бу жаны бла борчла жокчула.

Республикалы кырал программаланы жашауда бардырырга бюджетде 32,6 миллиард сом салынганды. Ала программала 96,8 процентте толтурулгандыла. Былырны баш финан документини фидалары 36,4 миллиард сомга жетгенди, план кырымдуле 101,1 процентте толтурулгандыла. Налог эм андан тышында фидала 103,1 процентте тамалангандыла эмда 12 миллиард сом болгандыла. Кыранчла 33,8 миллиарда жетгенди, план кырымдуле 96,6 процентте толтурулгандыла. Профицит 2,5 миллиарда жетгенди.

Былыр жыйылган налогланы өлчөмү 11,4 миллиарда жетгенди, ол а аны аллында жылдан 667 миллионга кыптуу. Елена Лисун хар налог кылай кыралганын, аланы кылай кыбайтырга кыралдан келгенди да билдиргенди.

Кыранчланы өлчөмү 33,8 миллиард сомдан асламды, план кырымдуле 96,6 процентте толтурулгандыла. Кыранчла, 2018 жылны кырымдулери бла тенгештиргенде, 113,2 процентте жетгенди. Социал маганагы кыранчла (айлык, тор-

процентте) азайгандыла.

Бюджет ахчаны асламы билим берюрге, саулык саклаууга, социал жумушлагы кыратылганды (ахчаны 65 проценти). Жол фондга 2,9 миллиарда жууук берилгенди, план кырымдуле 93 процентте толтурулгандыла. Болсада ол 2018 жылда тарихледен 1 миллиард сомга кыптуу. Былыр ахча яслиле, школа, спорт комплексе, череклени жагаларын кычлеу, кырал юзюлюге кырау кырулушлагы, суу бла жалчытыу жумушлагы да кыратылганды.

Миллет проектлени толтурууга 5,5 миллиард сом берилгенди, план кырымдуле 92,6 процентте толтурулгандыла. Ол санда «Демография» (2,3 миллиард), «Билим берю» (1,2 миллиард), «Кырккыуусуз эм качестволуу жолла» (480 миллион), «Саулык саклау» (441 миллион) миллет программалага ахча берилгенди. Республикалы борч 8 миллиард сомда тохтаганды, ол жылны ичинде 2,3 миллиарда азайтылганды.

Былырны бюджетни кылай толтурулганына эсгертиуени Контроль-эсеплеучу палата белгилди этгенди. Докладны ведомствону башчысы Дина Кысова этгенди. Ол миллет эм кырал программаланы толтурууда кемчиликте, транспорт налог жылдан-жылга жыйылмай, алай бла уа бюджет ахчасыз кыалганына эс бурганды. Транспорт налог ючюн борч бююнюкде 733,1 миллион сомга жетеди.

Былырны баш финан документи-не эсгертиуени Бюджет, налогла эм финан рынокла жаны бла комитетни башчысы Михаил Афашагов да билдиргенди. Ол пандемия бла байламлы былтырны бюджетни кылай толтурулганы жамауат тынгылаула онлайн халда сюзюлгенин белгилди этгенди. Ол документ кыралганда кырымдуле соруулары тамамларга кыралдан келгенин иги шартта санаганды.

Биринчиден, дарманланы сатып алыууга бөлүнгөн ахча 68 миллион сомга кыбайтылган, аны хайырындан а борчну төлөргө онг болганды. Андан сора да, өксюз эм кырал адамлары болмаган сабийлени жашуу журтла бла жалчытыуга берилген ахчаны өлчөмү эсгертилген эсе да, бу жумушлагы салынган ахча толусунлай кыратылганды. «Быйыл а өксюзлени журтла бла жалчытыууга кыошак халда 100 миллион сом бөлүнюрюккю», - деп билдиргенди докладчы. Ючюнчүдөн, школчулагуа окуу кытапла сатып алыууга кыошак халда 134,4 миллион сом берилгенди.

Бзы бла Медицина страхованияны жер-жерли фондуну бюджетине тюзетиуле да сюзюлгөнди.

Депутатла «КМР-де «Профессионал фидагага налог» энчи налог низамны кийириуну юсюндөн» республикалы законну биринчи эм экинчи окулууда кыабыл кыргенди. Экономиканы айнытуу министр Рахайланы Борисни айтханына кыре, документ федерал законнга тийишлиликке хазыранганды. «Профессионал фидагага налог» энчи налог низамны сынау халда кийириуну юсюндөн» федерал законнга тийишлиликке регионлада быйыл 1 июльдан энчи предпринимателье, профессионал жумушла толтуруу инсанла алган фидаларындан налог төлетилдикти.

Аны өлчөмүндө федерал ара тохтандырылганды - 4 процент адамдан эмда энчи предпринимательден 6 процент. Алай бла уа ала законлагы бузуклукага этип, предприниматель иш бла кыошогенлери ючюн тазирле алырга кыошакмай, законлу халда ишлеп башларга онг табаркыдыла. «Халкыны эм жер-жерлени табийгат эм техноген кыошкыуу болумдан саклаууну юсюндөн» законнга тюзетиуле да эки окулууда кыабыл кыргенди. РФ-ни МЧС-ини КМР-де Баш управленисыны таматасы Михаил Надёжин билдиргенди, республикалы праволо база федерал излемле бла кыайдыриледи.

Кенеште Парламентни Регламентине тюзетиулеге да кыралганды. Ахырында культура, саулык саклау, билим берю, социал учрежденила тамамлаган жумушлагы жалынчаксыз бага берюну эсеплери белгилди этилгенди. Аны КМР-ни Башчысы кыргызганды. Эсепле бла жыйылганыны уруну эм социал кыошкыуула министр Асанланы Алим шагырей этгенди. Докладны юсюндөн отчёт газетте басмаланырыкыды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Эсепле

Төлеуле аслам жыйылгандыла

Федерал налог службаны Кыбары-Малкыарда Управленисы озган төрт айны эсепленин туура этгенди. Ведомстводан билдиргенлерине кыре, бу кезиуде жасакыладан 5290208 минг сом жыйылганды. Аны бла планда кырымдуле 25,4 процентте артыгыгы бла толтурулганды. Озган жылны бу кезиуде тенгештиргенде, өсүм кып кыалмай он процент болганды.

Жыйылган ахчадан 1617869 минг сом федерал бюджетте жиберилгенди. Республиканы бириккен бюджетине уа 3345352 минг сом бөлүнгенди. Биринчи кырымдуле 230,3 процентте артыгыгы бла толтурулганды, экинчиси уа планын 95,1 проценти тутайды. Бюджетледен тышында фондлагы 3010670 минг сом (+107,6%) жиберилгенди. Андан Пенсия фондга - 222372

(+107,1%), аналкы сылтау бла, сора дагыда онг болмай ишиз турганлагы борчула халда социал страхования уа - 268147 (+112,0%) мингшер сом. Урунган адамланы борчула халда медицина страхование этиуге деп тийишли фондга да 517151 минг сом (+107,4%) бөлүнгенди.

УЛБШЛАНЫ Мурат.

Ангылатыула

Бизнес бла законлу халда кыошогенни хайырылыгызын ачыкылаган сынау

КМР-де 1 июльдан профессионал жумушла толтуруу, фида алганладан налог жыйылып башланырыкыды. «КМР-де «Профессионал фидагага налог» энчи налог низамны кийириуну юсюндөн» республикалы законну Парламентни депутатлары 28 майда пленар жыйылууда эки окулууда кыабыл кыргенди.

Документ «Профессионал фидагага налог» энчи жасакы низамны сынау халда кийириуну юсюндөн» федерал законнга тийишлиликке жарашдырылганды. Экономиканы айнытуу министр Рахайланы Борисни айтханына кыре, алай бла бизнесменлени законлагы бузуклукага этип предприниматель иш бла кыошогенлери ючюн тазирле алырга кыошакмай, законлу халда ишлеп башларга онглари болуккыду.

Борис Магомедовични айтханына кыре, жангы налог бла жылны ичинде фидалары 2,4 миллиард сомдан озмаган предпринимателье хайырылыгыга болуккыду. Андан кып тошоронголе башха низамла бардыла. Жангы налогну өлчөмүн федерал ара тохтандырылганды - 4 процент адамдан эмда энчи предпринимательден 6 процент.

Бу амал бла хайырылыгы башларга мадарла да кыралгандыла. «Мени налогум» деген мобильный приложение хазыранганды, аны сотовый телефонга, планшетте хаккысыз салдырырга болуккыду.

Сынау 2028 жылга дери ишлерикди, бу кезиуде налогну өлчөмү тюрилирик тийюлюдо. «Пандемия жыйылган заманда сынаууга кыатышхан энчи предпринимателье, адамла кырал берген болушлук бла хайырыланганларын айтырга тийишлиди. Бююнюкде анга 550 минг адам кыатышады, ала жылны ичинде 811 миллион сом төлегенди. Бу ахча уа алагуа толусунлай артха кыайтарылыкыды. Сынау бизнес бла законлу халда кыошогенни хайырылыгызын ачыкылаганды», - дегенди министр.

Бюджет, налогла эм финан рынокла жаны бла комитетни башчысы Михаил Афашагов, жангы законну маганаасын ангыла, бу нызам биринчи кыре кийирилгенди, аны адам кеси ыразылыгы бла төлеригин чертгенди. Кыралда ол сынау халда төрт регионда 2019 жылдан бери ишлейди.

Михаил Галимовични айтханына кыре, жангы нызам бла кеслерин иш бла жалчытханла, энчи предпринимателье хайырылыгыга болуккыду. Жаланда продукцияны ала кеслери чыгарырга, ишчилери болмазга, башха налог низамны жаратмазга керекди.

Бу закон адамлагы кыаллай хайыр береди дегенде, кеслерин иш бла жалчытханла законлу халда ишлерге, тазирле салынырыкыдыла деп кыошкымазга болуккыду. Андан сора да, ала кырал гиче эм орталкы бизнесге этген болушлук бла хайырыланлыкыдыла, аланы уруну стажлары да барлыкыды. Бу нызам бла ишлеп башлаганлагы уа налог отчётла хазырырга, контроль-эсеплеучу техника алырга кереклеси болуккы тийюлюдо.

Энчи налог нызам бла ким хайырылыгыга болуккыуу ангыла, Михаил Афашагов бу тизме жангытылып турлуугун билдиргенди. «Профессионал фидаларындан налогну юйде адамлагы косметология жумушла толтурулганла, кеслери чыгарган товарланы сатханла, бухгалтер отчётла, юридический документле хазырыланла, юйде ремонт этип, кырууш бардырып турганла, фатарларын, мекамларын аренадагы бергенле эм башчала төлөргө болуккыду», - дегенди депутат.

Налог кезиуде бир тюрюлю фида тошмеген эсе уа, төлеуле этилик тийюлюдо. Кеслерин иш бла жалчытханла борчу халда медицина страхованияны жумушлары бла хаккысыз хайырыланлыкыларын да иги шартта санаганды комитетни башчысы.

ТОКЫЛАНЫ Фатима.

1 ИЮНЬ – САБИЙЛЕНИ КЪОУУЛАУНУ ХАЛКЪЛА АРАЛЫ КЮНЮ

Аны сыйлы мураты – балаланы къууандырыу, насыплы болдуруу, иги айнытыу

Дунияны аслам къыралындача, Россейде да биринчи июньда Сабийлени къоруулау кюнүн эрттеден белгилейдиле. Аны юсюнден ону 1949 жылда Парижде Тишируулары демократиялы советини сессиясында этилгенди. Анга тийишлиликте бу байрам биринчи кере 1950 жылда 51 къыралда бардырылганды эмда андан бери кеп жерде ахшы тереге айланганды.

Алай эсе да, тарыхны теренирек алып къарагъанда, аллай келишим 25 жыл андан алгъа Женева шахарда да этилгенди. Анда бегирек ёксюзлеге, къыйын жашуу болумлагъа тюшген, къолайсыз, социал жаны бла да болушлукъ керекли юйорледе жашагъан, асыры гитчелей билек кючюно излеген ауур ишледе инжилген, ау-

бир кере эсгертгенди. Аланы билим алыргъа, солургъа, саулу къыларына да бакъдырыргъа амаллары болургъа тийишлисин къатлагъаны бла бирге, неден да бек алгъа сабийлени бу жерни башында жашаргъа эркинликлерин сыйырыргъа жарамагъанына тюшюндюрген чакъырыуду.

Ол затланы барысын да эсге ала, къатындагъылагъа болушургъа, алагъа къол узатыргъа хазыр жаш телюбюз да барды къудуретни ахшылыгындан. Къашхатауда ёсген Геуюкланы Амир да аладан бириди.

Бююнлюкде ол КЪМКУУ-ну педагогика бла психология эмда физкультура-спорт институтуну студентиди. Университетге окъургъа киргенин билген кюнюнде окъуна анда Милана Хашева (сагъынылгъан

Саулу къылары къыйнап, чекленген онглары болгъан, ауругъан балачыкълагъа, аланы ата-аналарына болушлукъ этиу, эс тапдырыу жаны бла кюрешедиле. Геуюк улу, башхача айтханда, республикада биринчи болуп ачылгъан инклюзив волонтерлукъну жолу бла бара, иги эшиталмагъан, селешалмагъан, диабетлери болгъан жашчыкълагъа бла къызчыкълагъа, аланы ёсдюргенлеге эс берир амалланы, мадарланы излейди.

Волонтерла тюрлю-тюрлю форумла, тюбешуле къурап, аланы кезиунде ата-аналагъа сабийлерине биринчи болушлукъну къалай этерге тийишлисине тюшюндюредиле. Абаданла бла вузну преподавательлери психология жаны бла ушакъла бардыргъан чакълада уа гитчелени студентле булжутадыла.

Аны бла бирге уа ала да балаланы кеси кеслерине къарай билирге, ууакъ затланы этерге да тюшюндюредиле. Быллай тюбешуле Волонтерлукъ къымылдагъа эмда аны айнытыу жаны бла тутхучулукъ этген регионлу ресурс арада хар шабат кюн сайын бардырыладыла. Шёндю коронавиреу бла байламлы халны кезиунде ол затха бир кесек чек салынып турады ансы.

Ушакъ негерим билдиргенге кере, ала жандауурлукъ концертле да къурайдыла. Алай бла къыйын операцияны мычмай этерге тийишли бир ненча сабийге да болушхандыла. Аны юсюнден айта, Амир адамлагъа аллай жумушлагъа къатышханлары, журеклеринде бирсилеге, къыйналып тургъанлагъа эс тапдырыргъа керекме, мен болмасам, ким болушурдукъ деген сезимлери барлыгы ючюн ыразылыгын да билдиреди.

Ол ауругъан сабийчикле бла биринчи кере тюбешуун да унутмайды. Ала да, бирси тенгчиклерича, ойнаргъа-кюлюрге, къолчуклары бла абериле этерге тюшюнюрге, башхача айтханда уа, жашуагъа къууаныргъа излегенлерини юсюнден халарлайды.

Студент жаш кеси уа гитчелигинден да сурат ишлеуно жаратады. Табийгъат ол жаны бла анга берген хунерни тюрлю-тюрлю къошакъ билим берген жерлеге журюп, андан ары айнытмагъан эсе да, ол этген чыгармала да кезно къууандырмай къыймайдыла. Андан сора уа, аны суймеклиги футболду. Окъуун тауусуп, бу жаны бла тренер болуп, жашчыкъланы юйретир мураты барды.

Аны журегини бютюнда бек уллу излеми уа, искусство бла спортну бирикдирип, ауругъан сабийлеге болушлукъ бла байламлы кеси да волонтерлукъну энчи да, жангы да ызын ачаргады. Ол сурат ишлеген кезиунлеринде балачыкъла сайлагъан тюрсюнлерини юс бла окъуна сау-

лу къыларыны эндиги халларын ачыкълап къоярыкъларын да ангълатады.

Спорт жаны бла уа аланы къошарындан келлик оюнланы къурап, саулу къыларын игилендирирге боллугъун, андан сора да, аллай тюбешулеге келгенчикле кеслерине шухла табарыкъларын, заманларын къалай оздурургъа билликлерин эмда жашуагъа башхача къараргъа онгла ачылыкларынын айтады. Адам къайда ишлесе, жашаса да, къатындагъына билеклик этерге, къыйынлыккъгъа тюшгенни жангызлай къыймазгъа юйренирге кереклисин чертеди.

Къайсы сферада да жангы жолну биринчи болуп ызагъан тынч болмагъаны белгиледи. Алай эсе да, Амирча жашларыбыз, къызларыбыз да бирсилеге болушлукъну сагъышын эте, аны сабийле, аланы юйорлери бла байламлы этгенлери ючюн айырмалыдыла, ыспасха да тийишлидиле. Былайда жалаанда аланы кеслерине угъай, ёсдюрген ата-аналарына, юйретген устазларына хурмет сезимбизни, ыразылыгыбызны да билдирирге керекбиз.

Айхай да, биз къайсы байрамны да иги, огурду, къууанчлы да жанын кёрюрге ашыгъабыз. Аны къаллай эсе да бир ахшылыкъ, насып бла да байларгъа сюебиз. Ол тюзю, адам улу алай жаратылганды.

Алай эсе да, къатыбызда къыйналып тургъанла бар эселе, аланы да унутмаз жанына къайгырайыкъ, бютюнда ала гитчеле эселе. Сабийни ышаруундан, аны къууанчдан толу кезлеринден уллу насып къайда къайсы бирибизге да? Хар арбазгъа да къудуретни ахшылыгы бла къошулгъан жан саулуугъ, ёмюрю бла берилген болсун!

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

ругъан да балаланы эркинликлерин къоруулау юсюнден сёз барганды.

Белгилесича, бююнню телю – ол къайсы миллетни, къыралны да тамблагъы кюнюдю. Былай къарагъанда, биз жыйырма биринчи ёмюрге жашайбыз, хар не да иги жанына торлене, дуняда адам улг къыйналмазча себепликле, мадарла да энди кепдюле.

Болсада, жыл сайын бардырыла, сагъынылгъан байрам бизге, тамалагъа, ёсюп келгенчиклени мамырлыккъда, кеслерини оюмларын айтыргъа онг берген болумлада ёсере праволары барлыкъларын дагъыда

институтда окъуйду) башчылыкъ этген волонтер къауумгъа да арсарсыз къошулганды. Нек дегенде ала бардыргъан жумушну алгъадан да жаратханды. Шёндю, энчи бу къауумну алып айтханда, ала жыйырма чакълы адам боладыла.

Ушакъыбызны кезиунде Амирни халинде гитчелеге уллу соймеклиги, жандауурлугъу да болгъаны бютюн сезилгенди. Ол волонтерлукъну сайлай туруп, энчи Хашева къурагъан къауумгъа келгени да андан болганды. Нек дегенде ала аны (волонтерлукъну) социал ызы бла байламлы жумушланы бардырадыла.

СЕБЕПЛИК

Тыш къыраллы студентлени къайгъыларын кере

Пандемияны кезиунде Къабарты-Малкъар къырал университетде окъугъан төрт жюзден артыкъ тыш къыраллы студентге жашуу этерча болушлукъ бериледи. Аны бла бирге контрактларына кере телеген ахчаны да арта берирча онг тапдырылганды, деп билдириледи вузну пресс-службасындан.

- Коронавиреу ауруу жайылмазча чекле салынганындан бери университетни администрациясы тыш къыралдан келип окъугъан материал тутхучлукъ керек төрт жюзден аслам студентни керек затла бла жалчытады. Ол санда кюннге юч кере ашатырча,

ичер суу бла дарманла берилерча да мадар этилгенди. Аны бла бирге аланы къоркъуусулукълары толу жалчытылынырча ыйыкъ сайын 1,5 минг чакълы медицина эм къол къап бериледи. Саулай айтылгъан жумушлагъа вуз 1,4 миллион сом белгенди, - дейди халкъла аралы билим беруи бийик школну таматасы Альберт Шапсигов.

Бююнлюкде пандемия бла байламлы кеп къыраллада карантин сакъланганы ючюн банклары, предприятиялары эм башхаланы да ишлерине чек салынганды. Аны ючюн студентлени кёбюсю

юйлеринден болушлукъсуз къалгандыла. Башха амаллары къалмай, администрациягъа себеплик излегенлерин билдиргендиле. Алай бла бююнлюкде 37 студентге материал болушлукъ берилгенди. Дагъыда сотрудничкени кючю бла продуктла да алынгандыла. Андан сора да, заочно халда окъугъан 357 студентге ахчаны арта телерча онг тапдырылганды. Жаматуат организацияла да жандауурлукъ халда аш-азыкъ керекледен хуржунла бергендиле.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

- Руслан, Москвага кыалай бла тошгенсе?

- Мен Тобольскда Наркоконтрольну районла аралы бөлүмөне таматалык этгенме, 2017 жылда андан пенсияга чыккыганма. Алай оюде туруп аксылым да болмаганды. Тюменде ёкол усталык бла кюреширге эркинликни кыоруулаганма, бир ненча ай бу шахарда ишлегенме. Юч жыл мындан алгача уа ара шахарыбызга кёчгенме. Шёндю Москва областыны ёколлери палатасына киреме.

Мен таулу болганым, миллетим, Тёбен Чегемде ёсгеним бла бек ётёмленеме. Халкымы бек сюеме, багъалайма, шёндю Москвада тура эсем да, элими, ата журтуму бир заманда да унутмайма.

Болушук излеп а шимал кавказлыла келедиле, Орта Азияны кыралларыны инсанларыны эркинликлерин кыоруулагы да тошгенди. Асламында уголовный ишлени алычуума, алай юйор болумла, алиментле, ата-ана эркинлик бла байламлы жумушланы да бардырама.

Бююнлюкде да бир сейир иш бла кюрешем. Бир жолгача 11 адамны сейирлерин кыоруулайма. Ала Узбекистанны инсанларыдыла, Москва областыны Раменский судю аланы кыралдан кыстауно юсюнден оноуну чыгарганды. Апелляция даула берип, 8 жашны кыоруулаганма, кыалганлары бла байламлы суд энтта барады.

- Республикада сени ёкюнлюча Москвада бизни жерлешибиз ёге жашын тойгени бла байламлы ишден сора таныгандыла. Бу процесс не халдады?

- Мен ол видеону Интернетде көргенимде, бек чамланганма. Аны тюбюнде Азаматны сейирлерин хаксыз кыоруулагы хазыр болганымы жазама. Окъуучула уа аны жууктарыны табарга болушкандыла. Бузукчу тутулуп турады, жуук кезюде иш судге берилликти.

Азамат а шёндю Нальчикдеди, аны хали тапды. Жашчык бек хычуунду, аксылдыды. Алай анга кёнге тёзёрге тошгенди. Ёге атасы тойноп, тишин тошюргенди, кыйнап турганды. Эр киши сабийге зорлук сынатханы бизни тёрелеге, адамлык ышанлагы ахырда келишимейди.

- Бирледен мурдарны, наркотиклени сатханы, артыкылык эттени кыалай кыоруулайдыла дегени эшитирге тошеди. Ма быллай аманлыкчыгыга бир заманда да болушук тойюлюме деп сайларга жараймыды ёкюлге?

- Террорист, мурдар, уручу болсун, хар кимни да эркинликтери бардыла, ёкол а аланы законланы чеклеринде сакыларга борчлуду. Адам болушук излеп манга келсе, сайларга да боллукма, алайыммы неда кыояйммы деп. Алай бизни палатада кол-центр барды. Анга сёлешгенге болушурга мени борчул этселе, угай деген онгум жокду.

Алай мен террористлени, артыкылык эттени, алгачдан да хазырланып, билип, адамны ёлтюргенни бир заманда да кыорууларык тойюлюме, ол мени ич дуняма, намысына келишимейди.

- Сен ёкюнлю кыулугунда ишленги кеп заман озмаганды, болсада эм кыйын, бюгон да сагыш этдирген иш а болганмыды?

- Москвада кеп торлю болумлагы

тюрбеге тошеди. Ма бююнлюкде Дагыстандан жашны сейирлерин сакълайма. Ол тонау эттенине ишеклике терселенеди. Сегиз айны ичинде аны эркинликлерин кыоруулап, тинтиулени кезиюнде этилген терсликени, жалган шартланы тапханма. Алай бла аны изолятордан чыгарып, юйде тутулурча оноу чыгарылырына кыаты болганма.

31 май - Россияда адвокатураны кюню

«Адам бизге кыагарын, жашауун ышанады, аны алдаргача эркин тойюлбюз»

Бепайланы Мустафаны жашы Руслан бююнлюкде Москвада ёкюнлю «Диалог эм право» коллегиясында ишлейди, уголовный, юйор халла жаны бла жумушланы бардырады. Ол Тёбен Чегемде тууганды, Кыбарты-Малкыр кырал университетни, ызы бла уа Ростовда милицияны баш школун бошоганды.

25 жылдан аслам заманы ич ишле органда торлю-торлю кыулуклада урунганды, полковник чынгна дери ёсгенди. Руслан бла ёкол усталыкны энчиликлерини, ол бююнлюкде кимни кыоруулаганыны, ич ишле органдан ёкюлге кёчгени не бла байламлы болганыны юслеринден ушак этгенбиз.

онгары, сёзге, прокурор бла тенгиле деп айталыкмыса? Дагыда тинтиулени кезиюнде жалган шагатланы хайырлануы дегенча кыужур ишлени тохтатырга боллукмуду?

- Битеу прокурорла, следовательле, судьяла амандыла, ала законланы бузадыла демейме. Насыпха, терсликни тутханла аланы арасында аздыла. Законга кёре

Дагыда бир ишни Волгоградда бардырама. Анга уа жаш жыл бла жарым тутулуп тургандан сора киришгенме. Анда да областыны следствие органлары эс бурмай кыйгыан шартла, терсликпе, жалган шагатла бардыла. Биз аланы болдурган следовательлеге таргычулаыны Следствие комитетге бергенбиз. Алай алагы терслеу материалла ачаргача ашыкмайдыла.

Процесс да кесине эс бурдурлукду. Бизни башламчылыгыбыз бла тёрт экспертиза бардырылганды. Жашны аманлыкча ачыганыны саулугына ауур заран салынганны ючюн терслейдиле, алай экспертизала заран ауур болмагынын ачыклагандыла.

Буكدурмай атайым, бу ишни тинтип башлаганымда, областыны битеу право сакълачу, надзор органлары бир бирлерини башларын жулганларын кёргенме. Следовательге таргыгып прокуратурага жазсам, кыагытны анга жиберип кыадыла.

Бу конледе уа энтта бир ишге киришгенме. Таджикли жаш, ол Россияни инсаныды, жети айны СИЗО-да тутулуп турганды. Прокуратура аны энтта беш айны иймегзе тилек этгенди, алай суд мен кёргозтген шартланы тинтип, жашны изолятордан юйоне жиберип, судге дери анда турурча оноу чыгарганды. Насыбым тутханды демейме, материалланы беш айны сюзюп, жангылычланы, кемчиликлени тапханма.

- Россияда суд следствияга, прокуратурага, право сакълачула тенг онгла берилип, аланы арасында эршишу халда кыуралады. Алай ёкюнлю

ишлеген, процессге кыатышханланы барысына да бирча тынгылаган профессинала аладан кыйда кендиоле. Алай, нек эсе да, судде кыуру прокурорга тынгылаганла, ёкюнлю шартларын эсге алырга унамаганыла да бардыла.

Жалган шагатла, бузуклыкча, мен акыл этгенден, следовательли билими, сынау болмагыны бла байламлыдыла. Тинтиулени кереклисича бардырмай, ашыгып, аны терк окъуна судге жиберип кыоярга ёчдюле бирлери.

Бизде суд этилгенни терге санамай, эркин этиу бла байламлы оноуну бек аз чыгарардыла. Ол системады. Прокурор следователь бардырган ишге кыол салып, терслеу бегимины кыабыл кёрсе, аны судде кыорууларга, кесини тозюлогон кёргозтюрге борчлуду. Ансыз кесини жангыгынына жентдирге тошерикди.

- Кеп жылланы ич ишле органда ишленгенсе. Алай ёкол бла следователь, полициячы баша-башча борчланы толтурадыла, ала бир бирлери бла эришедиле дерге да боллукду. Алгача бир жанында боллук, энди уа баша жанына кёчгенин кеплюозге кыалай ушаганды?

- Манга бу соруну кеп бередила. Мен ич ишле органда борчуму бет жарыкылы толтурурга ант эттенме, аны бузмай ишленге. Ёкол болганымда да борчума кертичилай кыалырга сёз бергеме, аны да тутарыкма.

Полиция, прокуратура, ёкюлле да керекдиле, ала хар бири кеслерини жумушларын, ишлерин толтурадыла. Бирлери жамаутны аманлыкчыладан сакълайдыла. Башхалары инсанланы праволарын кыоруулайдыла. Эки иш да магъаналды.

Сый, намыс, бет, тозюк неден да багыалды. Мен ачханы, белгили болууну ызыларындан кыуумайма. Пенсияга кетгенимде, кыайры барайым деп, кеп сагыш этгенме. Ёкол болсам, адамланы излемлерин, тозюкно сакълаулыкча деп бу усталыкны сайлаганма.

Хар ким да кесини усталыгынын профессинал халда толтурурга борчлуду. Мен да алай этерге кюрешем. Полицияда алган билим, сынау а манга сейирлерин сакълаган адамлагы болушканда, алагы ачыгган ишлени тинтенде бек болушадыла.

- Ишге кесинги кыалай келлендиресе? - Адамны кыолундан келмезлик жуук да жокду. Мен не заманда да башхаладан иги болурга кюрешем. Усталыгында, ишинге жетишимлеге итинмей, ортакчыда тынч олтуруп турурга кыалай болады? Эм иги болурга итинму - ма олду бек уллу келлендирю.

- Руслан, ич ишле органда кеп жылланы ишлегенме дейсе, энди уа ахырда баша усталык бла кюрешесе. Сора адам жашауун торлендирге кыоркырга керек тойюлдо?

- Жашаууму 25 жылдан асламын ич ишле органдыга бергенме, кичи лейтенанттан полковникке дери ёсгенме. Полициядан кетерге соймей, арда кыалай жашарыкма, не этерикме деп кыоркыганыла да кёргенме.

Манга уа жашаууму жангыдан башларга кыйын кёрюмгенден. Жаланда жангы низамга юйренирге тошгенди. Кеп жылланы ишге эртенликде жетип, кысха жыйылы бардырып, буйрукча берип турганыны унутхан кыйын эди. Торюнуледен, жангы онгладан кыоркырга керекмейди.

- Ёкюллени арасында мынга ушарык эдим дегенин а бармыды?

- Бизни кыралда атлары айтылган, адамла артыкча ышанган профессиналлар бардыла: Резник, Барцевский, Кучерена, Астахов, башхала. Алай жашауумда уа манга эм багылы адам, хар ишимде, атламымда да юлго анам болганды.

Жарсыунга, атабыз эртте ёлгенди. Анам Черкесланы Огуруну кызы Фатима эки жыл мындан алгача ауушханды. Ол манга бек уллу кыйгы, бушуу болганды. Ол 20 жылны школда ишлегенди, юйрету жаны бла завуч болганды. Кеси да мени класс башчымы эди.

Анам не заманда да тозюк жанлы эди, бу ышан манга андан ётген болур. Жашауда ол юйретгенича, билдиргенича барама, бу жолдан бир жанына таярык тойюлюме.

- Биз Ёкюллени кюннюно аллында ушак бардырабыз. Коллегаларыгызга кыалай алгыш этериксе?

- Закон, право хорлап, следствияны кезиюнде аланы айтханлары эштилирин, тозюк башчылыкны алырын тежерик эдим. Хау, битеу мурадларынгы бир жолгача, кысха заманга толтуралык тойюлсе, жашау алай кыурапыды. Алай сагыайп кыламай, алгача барырга, айнырга керекди. Коллегаларыма уа саулык, узак ёмюр, ишлеринде жетишимле тилейме.

Ушакны ТИКАЛАНЫ Фатима бардырганды.

ФИНАНСЛА

Кредит каникулла излегенлеге — жараулу амал

Кыбарты-Малкырда банка кредит каникулла излегенлени заявкарларыны асламысын дурус кёргендиле, деп билдиргендиле РФ-ни Ара банкыны республикада бөлүмюню пресс-службасындан.

Тийшли закон кюч алган бла гитче эмда орта бизнес бла кюрешенле майны алтынчысына дери банклагы 346 заявка бергендиле. Аладан 219 ишге жиберилгенди, энтта да 35 кыагыт а сюзюдеди. Саулай айтханда, 20 мартдан башлап 6 майга дери ары дери алган кредиттерини

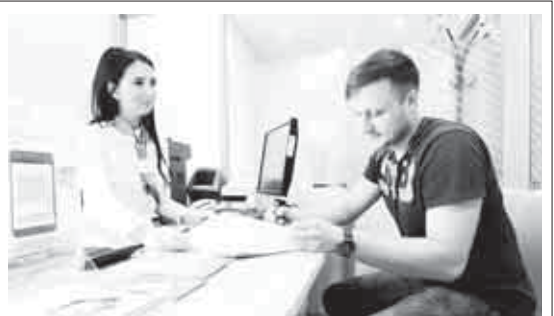
тёлеу болжалын торлендирер умутда банклагы 4323 адам сёйлешгенди. Аладан 46 проценти кыабыл кёрюлгенди. Дагыда бу кезюде гитче эмда орта бизнес бла кюрешенленде да 318 заявка берилгенден.

Банкда айтханларына кёре, 106-ФЗ законнга тийшлиликде, былтыр ишлеген ахчасыны орта ёлчмени бла тенгелешдиргенде, шёндю ол ючден бирине азайган эсе, аллай гражданла кредит каникулланы хайырлангырга боллукдула. Алай дагыда аны кредитини ёлчмени РФ-ни Прави-

тельствоу белгилеген мардадан артык болмазгы керекди.

Сёз ючюн, каникул алырга эркинлик берген «потребитель» ёнкючю ёлчмени 250 минг сом бла чекленеди. Кредит карталадан тешилген ахчаны мардасы - 100, автомашина сатып алырга берилген ахча уа - 600 мингшюер сомду. Ипотеканы юсюнден айтханда, аны ёлчмени регионна кёре болады, Кыбарты-Малкырда эки миллион сом бла чекленеди.

Энчи предпринимательни абереге жоарга деп кредити

бар эсе, сагынылган амалны хайырлангырча, аны ёлчмени 300 минг сомдан артык болмазгы керекди. Алай иши пандемиядан бегирек хата кёрген бөлүмле

бла байламлы эсе уа, анга бу жаны бла башха онгла да бардыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

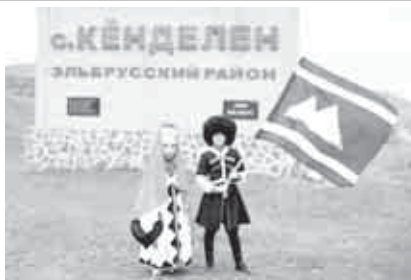
Юйретилу

Миллет сезим кёп затдан кьуралады

Хар халкьны да тамблагы кюню бююн ёсюп келген телюсю болгъанын барыбыз да ангылайбыз. Сабий аны та-

рыхын, маданиятын, адабиятын кылай биллиги бизни кьолубузда болгъаны да баямды.

Бу иште кьарт апаланы бла аммаланы насийхатларыны магъанасы болмагъанча магъаналыды. Гитчеликден ала туудукъларын ана тилге юйретирге, алагъа адет-төрелени юслеринден хапарларгъа, миллетни жашаууну жарысуу эм кьууанчлы кюнлери юслеринден да билди-

рирге итинселе, ол бек бизни улуу саугъа боллукъду.

Сёз ючюн, къарачайлыланы бла малкъарлыланы кёчгюнчюлкден къайтыууну байрамы бизни жарык кьууанчларындан бириди. Кёп болмай анга аталгъан акция ётгенди. Сабийчikle ариу миллет чепкенлерин да кийип суйюп къатышхандыла проектге. Ол да юйретиуну ахшы кесегиди.

Бу сиз суратда кёрген кенделенчи кызычык бла жашчык Доттуланы Ильнара бла Ахметланы Дамириди. Ала бу жумушха улуу ыразылык бла кьошулгъандыла. Усть-Джегутда жашагъан Лобжанидзе Алан бла Батчаланы Ясмин, Алия эм Сафия омакчыкыла да болуп, жамауатны

байрам кюню бла алгъышларгъа ашыккъандыла.

Ма былай ахшы юлголе бла барыбызны да шагъырей эте турургъа кереклиси сёзсюзю. Аланы кёрген жашчыкыла бла кызычыкыла да ата-аналарындан чепкенлени саугъага излеселе иги боллукъду. Сёз ючюн, керексиз багъалы гинжиден эсе ариу миллет жыйрык къайда да онглуду.

Алайды да, багъалы атала бла анала, келигиз, кезиулю саугъа алырдан алгъа, бирас оюмлап, тюз сайлау этейик. Ийнаныгъыз, сабий анга жаланда ыразы болуп, кьууангъан этерикди. Омакчыкыла болурга ала бек сюедиле!

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Кьоркьуусузлукъ

Аэропортта къатынчизампылыкъ тохташдырылады

Бююнлюкде коронавирус аруу жайылгъан кезиуде энчи сакълыкъ изленеди, бютюн бег а пассажирлени ташыгъан организацияладан. Анга кёре кёп болмай «Нальчик» аэропортну администрациясы ишчилерини бла клиентлерины саулукъларына заран жетдирмез ючюн, хар адам медицина эм кьол кьапла киерча ону этгенди.

- 27 майдан башлап «Нальчик» аэропортха келгенлени биргелерине медицина кьаплары эм кьол кьаплары болурга керекди. Аласыз аэропортха, ол санда самолётну ичине да, киши жибериллик тойюлдю,

- деп белдириледи биригиуну сайтында.

Аны бла бирге оранизацияны залында Роспотребнадзорну келечилери термометрия бла анкетирование ётдюредиле. Башха жерледен келгенге уа бир кьауум заманны юйлеринде карантинде турургъа кереклисин эслерине саладыла. Андан сора да, аруу жукъмазча эмда жайылмазча тегерек-башха препаратла чачдырыладыла эм тийишли жорукъла бузулмазча да контроль этиледиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Пенсия фонд

Нени да танг женгиллендирген сайт

Сакъатланы федерал ресстрлери – ол кыяулукъ берилген битеу адамланы, ол санда сабийлени да юслеринден толу эсеплени жыйышдыргъан уллу информация системады. Сервис, документлени власть органданы араларында ташыудан эркин этип, жумушланы терикерге тамамларга болушады.

Аны мурдорунда sfri.ru деген сайт жарашдырылгъанды. Анда, эм алгъа, сакъатны энчи кабинетине эс бурургъа тийишлиди. Аны болушлугъу бла инсан къайсы кьауумдагы кыяулу болгъаны эм арууну кьаллай болумлада тапханы, анга тийишли медицина болушлукъну, социал реабилитацияны, аны болжалларыны, медико-социальный экспертизаны юслеринден билирге боллукъду. Андан тышында, энчи кабинетде арууганга тийишли пенсияны эм башха телеуленни, кыралны жанындан этилген эм бийик технологиялы болушлукъну, санатор-курорт багъыууну, дарман-

ла бла жалчытыууну юсюнден билдириуле бардыла, пенсияны эм социал жумушланы кьаууумун (НСУ) алыргъа заявленианы жаргарга да жарарыкды.

Энчи кабинет бла хайырнылып башлар ючюн, кырал жумушланы порталында www.gosuslugi.ru эсепге тюшерге керекди. Аны бла сакъатны законлу келечилери да хайырланыргъа эркиндиле. Ол саусуз сабийни сейирлерин кьоруулаууну, анга тийишли жумушланы алыуну тынчыракъ этеди. Энчи кабинетте компьютер бла, телефон бла кирирге боллукъду, аны ючюн «ФГИС ФРИ» деген энчи приложение жарашдырылгъанды.

Сервисге эсеплени Медико-социал экспертизаны федерал бюросу, Россейни Пенсия эм Социал страхование фондлары, Саулукъ сакълау министрствосу эм башха власть органдыла, субъектле бередилене.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Оноу

Керексиз тыйгъычла кетериледиле

Нальчик шахар округну жолларында жылны аллындан бери элли чакълы бир «жол полицейский» кетерилгенди. Мэрияны администрациясында айтханларына кёре, ала бары да эркинликсиз орнатылгъандыла. Алай иш аны бла чекленип кьаллыкъ туюлдо: жууукъ кезиуледе энтта да былай жетиси кетериликди.

Эсге сала айтсакъ, кырал стандартха тийишлиликде былал тыйгъычланы сабий окуу учреждениялагъа, стадионлагъа, адамла солугъан жерлеге, вокзаллагъа, пешеходла асламыракъ жыйылуучу жерлеге жете туруп, сора паркланы жолларында, жер-жерли орамлада орнатычудула. Дагъыда жол-транспорт болумла терк-

терк бола туруучу жерледе, келе тургъан транспорт иги кёрюмиеген орам мююшледе да аласыз болмайды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

2020 жылда июньда беш ууахты намаз кылыууну заманы

Июнь	Эрттен намаз	Кюнню чыккыган заманы	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жасы намаз	
1	Баш кюн	02:39	04:30	12:14	16:16	19:40	21:42
2	Геуюрге кюн	02:38	04:29	12:14	16:17	19:40	21:43
3	Бараз кюн	02:37	04:29	12:14	16:17	19:41	21:44
4	Орта кюн	02:36	04:28	12:14	16:17	19:42	21:45
5	Байрым кюн	02:35	04:28	12:15	16:17	19:43	21:47
6	Шабат кюн	02:35	04:28	12:15	16:18	19:43	21:48
7	Ыйых кюн	02:34	04:27	12:15	16:19	19:44	21:49
8	Баш кюн	02:34	04:27	12:15	16:19	19:45	21:50
9	Геуюрге кюн	02:33	04:27	12:15	16:19	19:45	21:50
10	Бараз кюн	02:33	04:27	12:15	16:19	19:45	21:50
11	Орта кюн	02:32	04:26	12:16	16:19	19:46	21:52
12	Байрым кюн	02:32	04:26	12:16	16:19	19:47	21:53
13	Шабат кюн	02:32	04:26	12:16	16:20	19:47	21:53
14	Ыйых кюн	02:32	04:26	12:16	16:20	19:48	21:54
15	Баш кюн	02:32	04:26	12:17	16:20	19:48	21:55
16	Геуюрге кюн	02:32	04:26	12:17	16:20	19:49	21:55
17	Бараз кюн	02:32	04:26	12:17	16:21	19:49	21:56
18	Орта кюн	02:32	04:26	12:17	16:21	19:49	21:56
19	Байрым кюн	02:32	04:27	12:17	16:21	19:49	21:56
20	Шабат кюн	02:32	04:27	12:17	16:21	19:50	21:56
21	Ыйых кюн	02:32	04:27	12:18	16:22	19:50	21:57
22	Баш кюн	02:32	04:27	12:18	16:22	19:50	21:57
23	Геуюрге кюн	02:33	04:27	12:18	16:22	19:50	21:57
24	Бараз кюн	02:33	04:28	12:19	16:22	19:50	21:57
25	Орта кюн	02:34	04:28	12:19	16:22	19:50	21:57
26	Байрым кюн	02:34	04:28	12:19	16:23	19:50	21:57
27	Шабат кюн	02:35	04:29	12:19	16:23	19:50	21:56
28	Ыйых кюн	02:36	04:29	12:19	16:23	19:50	21:56
29	Баш кюн	02:36	04:30	12:20	16:23	19:50	21:56
30	Геуюрге кюн	02:37	04:30	12:20	16:23	19:50	21:56

КъМР-ни Муслиманларыны дин управлениясы.

Мадарымпылык

Инсанлагъа заран жетмезча

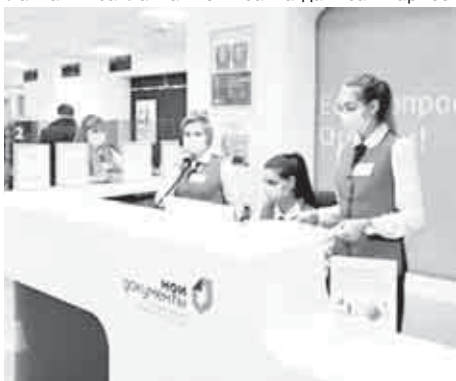
Къабарты-Малкъарда бир ыйыкъны ичинде Къырал эм муниципал жумушланы тамамлагъан кѳп функциялы аралагъа (МФЦ) 28 мингден аслам адам келгенди. Ол бирси заман бла тенгleshдиргенде 55 процент чакълы болады. Коронавирусу кезиунде учреждениела электрон записьге кѳчгенлерине да къарамай, уллу очередьле къураладыла, деп билдиредиле КъМР-ни Экономиканы айнытуу министерствосуну пресс-службасындан.

Бир ыйыкъны ичинде 28 минг адамны керегине къаралгъанды. Ол санда 11353 инсан Къырал жумушла порталда «энчи кабинетни» хайылангандыла.

Кюн сайын специалистле «къызыу ызгъа» сѳлешинген 1,5 минг чакълы заявканы сюзгендиле. Бусагъатда адамланы иги кесек жумушлары жыйылгъаны ючюн уллу очередьле къураладыла.

Пандемияны кезиунде, къыралны бирси регионларында, Къабарты-Малкъарда да Кѳп функциялы арала

ишлерин тохтаусуз бардырадыла. Ала кѳбюсюнде электрон сервисле бла кюреше билмегенлеге неда электрон халда документлени берирге онглары болмагъанлагъа болушдыла. Ол санда жыл санлары 65 жылдан атлагъан инсанлагъа мо-

бил бригада юйлерине кеси барады. Соруулары болгъанла къошакъ халда араны сайтында тюзюнлей чатда, электрон почтада, социал сетьде эм телефонда "Мои документы КБР" приложенияда билдирге боллукъдула. Кюн сайын сагъынылгъан

амалланы хайыры бла 700-ге жууукъ жарсыугъа къаралады.

Коронавирус жайылмазча чекле салынганлы бери Кѳп функциялы арала адамланы электрон халда жазып чакъырадыла. Бѳлюмлени барысында да хар эки сагъатдан санитар об-

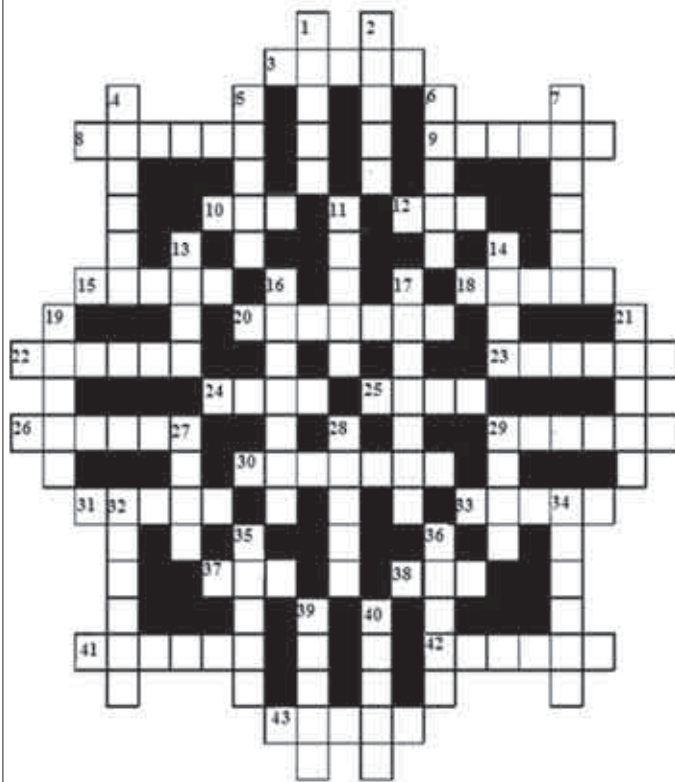
работка бардырылады, ыйыкъгъа бир кере уа толу дезинфекция ѳтдюрюлед. Андан сора да, ишчилени бири къалмай медицина къапала эм антисептикке бла жалчытылынадыла.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

МАЛКЪАРЛАНЫ Махмудну жашы Мажит замансыз жашаудан кетгенини юсюнден уллу бушуу этип билдиребиз эмда юйорюне таза жүрекден къайгы сѳз беребиз.

Жууукълары, тенглер.

СѳЗБЕР

ЭНИНЕ: 3. Юй къанатлы. 8. Эфенди сохтасын урууч таякчык. 9. Бир ишни этдирир ючюн берилген жашырын саугъа. 10. Бийик жер. 12. Ол тутса, удум бек ачуланады. 15. Къазахстанда шахар. 18. Ачы татыу. 20. Уялыуу белгиси. 22. Аламны бир жаны. 23. Ушкокда болады. 24. Азияды халкъ жырчы. 25. Бушуу. 26. Чачына акъ тарта башлагъан адам. 29. Бахсан ауузунда сууну аты. 30. Бирин берип, орунуна башхасын алыу. 31. Анасын эмген къозу. 33. Жамауат бирча хайыранган жер. 37. Мал орун. 38. Уллу къанатлы. 41. Къырал тамата, Ганди. 42. Жабышмакъ ханс. 43. Ууакъ тууралгъан этден бла чегиден этилген ашарык.

ѲРЕСИНЕ: 1. Экинчи бармакъ. 2. Як. 4. Чигинжили дарман кѳгетли юлюк. 5. Ауруу (столбняк). 6. Кюйдюрюучю ханс. 7. Ол дуня. 11. Юй аллы. 13. Къарачайда уллу эл. 14. Къызгъанч. 16. Ол жулдуз къауумгъа Сарайгъанла деп да айтадыла. 17. Ырахатлык. 19. Буз тау. 21. От болгъан жерде ол да болады. 27. Жазгъан адам хайырланады аны. 28. Итиль сууда уллу шахар. 29. Къарачайлыла суратха алай айтадыла. 32. Аш этилген жер. 34. Чалынган жерде чыкъгъан жангы ханс. 35. Сатыу къаты баргъан жер. 36. Сары жумушакъ кѳгет. 39. Ата таш. 40. Къызыл тахта кѳгет.

ГАЗЕТНИ 59-чу НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СѳЗБЕРНИ ЖУАУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Солтан. 6. Жаулуук. 10. Чырпа. 11. Саман. 12. Бырнаклык. 15. Тарпан. 18. Сакълау. 19. Къаламан. 20. Жумуртха. 21. Бармакъла. 24. Учхалау. 26. Булжуу. 27. Быдиян. 31. Жагъалашуу. 33. Къууат. 34. Къабакъ. 35. Къамичи. 36. Сылхыр.

Ѳресине: 1. Узакълык. 2. Азатлык. 3. Шорпа. 4. Къуран. 7. Къырпакъ. 8. Ышанган. 9. Чакъмакъ. 13. Малгунлукъ. 14. Байламлык. 16. Тасхачы. 17. Багъалау. 22. Къадалуу. 23. Тузлукъ. 25. Уялчакъ. 28. Хатачы. 29. Тыйгыч. 30. Фатар. 32. Самыр.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приемный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кѳруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский, 5а орам

Номерге графикке кѳре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Кетенчиланы Зульфиа,
Кучукъланы Сафият - жууаплы секретарьны орунбасары;
Бийчеккуланы Жаннета (1,2,3,4-чо бетле),
Геляяны Валентина (9,10, 11, 12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1453 экз. Заказ № 1042
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Налычк шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru